

maatschappij voor den hier aangegeven huurprijs een heel wat beter woning ware te bouwen dan thans mogelijk is. Het is weer het bekende verschijnsel: op bijna elk maatschappelijk levensgebied liggen de actueele toestanden een stuk beneden het niveau dat zij, gezien de beschikbare materieele middelen, bij een weinig meer samenwerking, bij een, een weinig beter georganiseerde maatschappij zonder eenige moeite zouden kunnen innemen.

Bezien wij thans nog eens de bouwkundige problemen. Gelukkig is de architect, ook bij benepen materieele omstandigheden, niet geheel tot machteloosheid gedoemd. Hij kan tenminste zijn taak goed organiseeren en zoo op zijn terrein mee helpen bouwen aan de komst eener betere maatschappij. Een van die verbeteringen, die hoewel zij het wooncomfort zeer vergroot, in het geheel niet op de kostenrekening drukt is de strookenbouw inplaats van blokbouw. Noord-Zuid gerichte strookenbouw verschaft aan alle kamers van alle huizen (hoekhuizen bestaan niet meer!) morgen- of middagzonlicht. Een tweede, essentieele verbetering, die feitelijk zonder kosten door te voeren is, is de omleiding van het verkeer buiten de eigenlijke woonwijken. In arbeiderswijken waar de straat steeds met kinderen is bevolkt, is dit van groot belang. Minder levensvatbaar, althans voor arbeiderswoningen, bleek een andere moderne vinding: de hoogbouw, welke vooralsnog, onder de ten onzent gegeven omstandigheden, te duur uitkomt. Een voordeel van deze bouwwijze is dat allerlei centrale voorzieningen (liften, centrale verwarming, warm water enz.), goedkoop kunnen worden aangebracht. De kosten hiervan komen echter als een vaste last op den huurprijs. Bij een arbeidersbevolking waarvan één vierde werkloos is, is dit niet aanvaardbaar. Misschien onderschatten de voorstanders van dezen bouw ook wel het nadeel, dat uit het gemis aan contact met de omringende natuur, zooals deze toch altijd nog in het moderne stadsbeeld aanwezig kan zijn, althans voor de hooger gelegen verdiepingen, voortvloeit. In de practijk schijnt de vier-verdieping woning, het meest aanvaardbaar. Een conclusie waartoe ook de jury gekomen is.

Er is, van verschillende zijden, aanmerking gemaakt op de beperktheid van de gegeven opdracht. Een woonwijk met als eenige afwisseling enkele scholen biedt geen gaaf bouwkundig geheel. Wij stooten hier op een zwakke plek in den geheelen modernen stedenbouw. De middeleeuwsche stad groepeerde zich om een kathedraal. Zulk een eenheid-gevend centrum ontbreekt in onzen tijd. Misschien zal de toekomst in dit opzicht gelukkiger zijn.

E. W. KUYPER